

Posudek oponenta diplomové práce – akademický rok 2020/2021

Autor práce: **Bc. Lucie Matějková**

Studijní obor: **Kulturní dějiny: Kulturně historická slavistika**

Název práce: **Démonologie polské venkovské kultury**

Oponent práce: **Mgr. et Mgr. Gabriela Maria Gańczarczyk, Ph.D.**

Tématem diplomové práce bc. Lucie Matějkové je démonologie polské venkovské kultury. Jádro práce tvoří klasifikace a charakterizace jednotlivých démonických postav (pole působnosti, funkce) polského folklóru doplněná o to, jak byly vnímány vesničany a případným vlivem na jejich chování.

První kapitola je věnována vnímání okolního světa slovanským lidem. Najdeme tam informace o tom, jak lid nahlížel na vznik světa, na podobu vesmíru a jak si vysvětloval existenci a původ sebe samých. Část této kapitoly se věnuje i smýšlení Slovanů o náboženství, co si pod tímto slovem představovali a zmiňují zde i polský panteon, který byl zaznamenán kronikářem Długoszem.

Tématem druhé kapitoly je vnímání duše. Jak byla lidem chápána její síla, vznik, změna podob a jak s ní nakládali po smrti člověka. Součástí této kapitoly je také vztah duše a démonických a polodémonických postav ve slovanské víře, samozřejmě s důrazem na oblast Polska, resp. širěji – na západoslovanské národy, a zároveň s poskytnutím případného kontextu dalších slovanských oblastí, a v některých případech také zasazením do indoevropského kontextu. Další kapitola se věnuje antropomorfním démonům (převážně zlé povahy), tedy těm, kteří měli lidskou podobu a také lidský původ. Také další tři kapitoly jsou věnovány jednotlivým druhům duchů a démonů – v kapitole čtvrté jsou to duchy domácí (většinou ochranného rázu) a analyzované autorkou v kontextu kultu předků. V kapitole páté jsou popsány bytosti spojené s osudem, nemocemi a smrtí. Šestá, nejobsáhlejší kapitola se věnuje přírodním duchům. Je rozdělená na menší podkapitoly mapující demony podle živlů a to ohně, vzduchu, vody a země. Další popsanou v této části skupinou jsou demony vegetační, polní a spojené s určitou dobou denní nebo roční, a také bytostí lesní, horské a podzemní.

Celá práce se vyznačuje dobrou úrovní, jak po jazykové, tak po obsahové stránce. Jednotlivé kapitoly tvoří dobře naplánované a ucelené tematické bloky, které poskytují čtenáři přehledný klasifikační rámeček jednotlivých démonických bytostí. V práci najdeme jak popis samotných

bytostí, tak také jejich původ a důvod jejich vzniku (násilná smrt apod.), tak také metody používané v lidové kultuře pro zamezení špatného vlivu jednotlivých démonů na život a blahobyt vesničanů, a na druhé straně na zajištění si nebo posílení toho dobrého. Díky tomu práce není jen obyčejným katalogem bytostí ze slovanské mytologie, ale poukazuje na jejich postavení a roli v náboženském universum polské lidové kultury.

Během práce nad svou diplomovou prací bc. Lucie Matějková použila všechny relevantní klasické práce k tomuto tématu a oceňuji také, že použila materiály z terénních bádání z let 1962-1965, dostupné v Archiwum Katedry Etnografii i Etnologii Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu im M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie, které vhodným způsobem zpracovala a díky kterým možné bylo dokreslení vlivů, jaké víra v démonické bytosti měla na život polského lidu v jednotlivých oblastech ještě na počátku druhé poloviny 20. století.

Tím, co v práci schází jsou rozhodně odvolání na novější polské práce týkající se tématu slovanské kultury, náboženství a samozřejmě démonologie. Je to do velké míry omluveno pandemickou situací a výraznými problémy s vycestováním do zahraničí, neboť se často jedná o práce nedostupné i v českých knihovnách (např. *Bestiariusz słowiański* Pawła Zycha a Witolda Vargase).

Zároveň bych ještě chtěla poukázat na dva nedostatky práce, a to chybějící důsledné a jasné zasazení slovanských zvyků a náboženských představ do indoevropského kontextu, obzvlášť pokud je uvedeno, že se jedná o jev rozšířený ve většině evropských a také blízkovýchodních tradičních kulturách (např. kult ohně, představa o rybách, na kterých spočívá země). Druhou věcí je používání v analytickém pojmosloví popisujícím slovanské bohy a demony termínů Bůh a satan, namísto např. sil dobrých a zlých nebo jiných termínů, které neutrálně (tedy bez křesťanské perspektivy a pojmosloví) rozlišují povahu jednotlivých bytostí.

Celkově práce je dobře naplánovaná, dobře zpracovaná (s výše uvedenými výhradami) a oceňuji také dobře zpracované překlady polských textů do češtiny, které jsou jen dalším důkazem pečlivosti bc. Matějkové.

Doporučuji práci k obhajobě a navrhuji klasifikovat velmi dobře (C).

V Pardubicích 13. 5. 2021

Mgr. et Mgr. Gabriela Maria Gańczarczvk. Ph D.